

fra Dansklærerforeningen, 1982:2.

Litteratur om totrinshypotesen m.v.:

Kjell Nowak, Benny Carlman och Karl-Erik Wärneryd: Masskommunikation och åsiktsförändringar. Sth. 1966. - Kap. 7 s. 187-221.

Kjell Nowak och Karl-Erik Wärneryd: Kommunikation och påverkan. Sth. 1969, 151 s.

Ola Melén: Åsikter och åsiktsbildning. Sth. 1971, 95 s.

Jarko Cerha: Masskommunikation med de jämlika. Sth. 1973, 165 s.

Flemming Balvig og Paul Hegedahl: Kommunikation - problemer og systematik. LOK, Kbh. 1972. Kap. 7 s. 88-129

Mette Nordentoft er lektor ved Institut for dansk sprog og litteratur, Danmarks Lærerhøjskole, København.

ANMELDELSER

MEDIEPOLITIK OG DE NYE MEDIER

Af Ole Prehn

Politica nr. 4, 1981 har mediepolitik og de nye medier som tema behandlet over 100 sider gennem 6 artikler. Temanummerets udgangspunkt er den nok så bekendte hastige udvikling inden for "de nye medier" og tilknyttet teknologi og de konsekvenser, denne får for hele den samfundsmæssige udvikling. Det har været redaktionens hensigt at omfatte delaspekterne kultur, økonomi, politik og jura for at pege på behovet for en bred mediepolitik i Danmark.

I nummerets første artikel præsenterer Eydun Andreassen et forskningsprojekt, som er støttet af det samfundsvidenskabelige forskningsråd. Projektet omfatter en empirisk undersøgelse af, hvilken effekt indførelsen af fjernsyn på Færøerne vil få. Det er projektets udgangspunkt at ville iagttage, hvad der sker, når "...husstandenes egenindsats (...) afløses af fjernsynet, der som et stærkt centraliseret medium fungerer direkte som modsætning til det hidtidige mønster." (p. 12f). I artiklen fremlægges dette grundtema så bastant, at man får indtrykket af, at den færøske kultur er en ubesmittet egenorganisering med udgangspunkt i de enkelte bygder, som nu invaderes af kulturindustrien. Det beskrives således, hvordan samtlige lagtingsmedlemmer i 1978 op til valget ikke turde sige nej til indførelse af tv af hensyn til valgresultatet til trods for, at Andreassen mener, at der ikke var ønsker herom i befolkningen. Der gives desværre ikke noget bud på, hvad forklaringen på denne

eklatante fejlvurdering skulle være.

Videre i artiklen tyder det da også på, at ubesmittetheden ikke står til troende, for trods gentagne forsikringer om den intakte og egenorganiserede kultur, viser det sig, at man fx er nødt til at organisere færøsk dans i foreninger for at bevare og udbrede denne tradition, som iøvrigt i artiklens skema er slået sammen med diskoteksdans. Der ligger altså - naturligvis - forudgående kulturelle og økonomiske bevægelser bag det faktum, at man nu skal til at se på tv.

Andreassen underbetoner således, hvad han selv citerer som etnologiens definition på en kulturel innovation, nemlig at det både er det nye kulturelle element samt den proces, som har gjort det nye acceptabelt, og netop denne proces er afgørende for at forstå, hvad der måske ligner, men næppe er en abrupt kulturel mutation. Spændende er projektet under alle omstændigheder både i studiet af færøsk kultur, men sandelig også i forhold til tv's indflydelse. Færøerne er et af de få steder, hvor der er mulighed for at undersøge tv's opkomst og udbredelse helt fra starten, og der kan derfor stilles store forventninger til projektets resultater.

Hvad der har ligget bag beslutningen om indførelse af tv på Færøerne må vi vente med at høre om, men i mellemtiden er vi i Jørgen Poulsens følgende artikel: "Elektroniske medier - af hensyn til hvem?" godt hjulpet omkring baggrunden for den danske udvikling. Gennem et stort empirisk talmateriale dokumenteres, hvordan den danske elektronikindustri befinder sig ved en korsvej.

Poulsen klargør, hvordan teleadministrationerne har interesse i ekspansion fx på teledataområdet for at rette op på vigende tilgang af telefonabonnenter - og som det har vist sig siden, en økonomisk balast i form af store formuer og tiloversbleven arbejdskraft, der gør nye satsninger både nødvendige og mulige. Ved siden af eksisterer den (helt) private elektronikindustri, og det påpeges, hvordan det er nødvendigt, at der etableres et hjemmemarked for avanceret teknologi inden for medie- og telekommunikation som løftestang for en konkurrencedygtig plads på de internationale markeder.

Komplekset af elektronik- og dataindustri samt teleadministrationerne har således, ifølge artiklen, i allerhøjeste grad sammenfaldende interesser, som iøvrigt bør følges op af en selektiv statslig industripolitik både gennem direkte tilskud samt indirekte indsprøjtninger i form af offentlige kontrakter. Men den danske elektronikindustri problem er de meget små enkeltkapitaler, som opsplittet har svært ved eller slet ikke kan følge med den internationale innovationstakt og de deraf følgende enorme investeringsbehov.

I artiklen henvises til en rapport fra Stanford Research Institute om dansk elektronikindustri, hvori det anbefales, at en centralisering af kapitalen tilstræbes. Dette er naturligvis ikke i overensstemmelse med den enkelte danske kapitals ønsker, og skal en differentieret småkapitalstruktur opretholdes, kan det kun ske gennem tæt samarbejde, en stor omstillingsevne i produktionen, udvikling af avancerede produkter i såkaldte niches og endelig en adækvat statslig politik. Dybest set handler artiklen derfor om den afhængighed af den internationale udvikling, som dansk elektroindustri befinder sig i, og som kun kan tackles gennem efterspørgsel på nye produkter på hjemmemarkedet. Det havde været rimeligt, om artiklen som følge af denne helt afgørende problemstilling havde behandlet konsekvenserne af dansk medlemskab af EF, hvor der udfoldes store bestræbelser for på fællesskabsplan at igangsætte nye initiativer. Hvilke chancer har en dansk industripolitik i denne sammenhæng - og danske småkapitaler?

Mens det i artiklen ligger helt klart, hvem der primært tages hensyn til i forbindelse med nye medier m.v. - nemlig elektronikindustrien, ligger der bag artiklens relative tro på dansk industris muligheder inden for informationsteknologiens antydninger af, at den bølge af ekspansion, der skal løfte os, lige så godt kan blive den forkerte sø, der trækker os ned. Kun en rigtig industripolitik og udviklingspolitik i virksomhederne kan forhindre det sidste. Kan dette foregå samtidig med, at det forenes med den enkelte persons interesser? Næppe, og selv om artiklen stort set udelukkende betragter den industrielle side, klarlægges tydeligt dette dilemma omkring den kommende periodes initiativer. Det er derfor passende nok, at den næste artikel af Bernt Stubbe Østergaard hedder "Den klemte borger i informationssamfundet". Desværre kommer artiklen aldrig rigtigt igang, og den skæmmes iøvrigt af

skønhedsfejl omkring omtalen af Danmarks Radio.

Den væsentligste pointe i Østergaards artikler er et regnestykke, der viser, hvordan den enkelte husholdnings udgifter i forbindelse med tilslutning til teledata vil forhøje budgettet for hjemmeelektronik m.v. med 40-100%. Selvom der naturligvis er visse gæt i en sådan udregning, viser det de store afsætningsproblemer, der er indbygget i systemet, og som man har følt i England. Det havde derfor været rimeligt, om disse erfaringer var bragt med i artiklen, der kun når til at påpege tilstedeværelsen af en række problemer, uden at det udfoldes, hvori de mere præcist består.

Det samme gælder Marit Bakkes artikel "Teknologi og fritid", der kun meget overordnet diskuterer teknologiens mulige effekter på folks fritidsliv. Artiklen peger på det gennemgående i temanummeret, nemlig et behov for at styre de frie markeds kræfter, men Bakke viser ikke vejen ud over det dilemma, der fremgår af Jørgen Poulsens artikel.

I "De nye mediers jura" gennemgår Knud Aage Frøbert forskellige retlige forhold omkring de forskellige nye medier. I betragtning af den megen plads emnet er tildelt, synes jeg Frøbert burde have dykket ned i enkelte områder, fx de internationale problemer omkring satellitter, videretransmission af tv i andre lande gennem radiokæder (fx Østrig-Vesttyskland) og registerlovsproblemer og problemer om offentlighed i forvaltningen ved overgang til stigende anvendelse af edb og teledatasystemer. Ellers giver artiklen en rimelig oversigt over forholdene, men indeholder i det mindste to klare fejl, nemlig i vurderingen af, at databankerne i teledata skulle være omfattet af den koncessions- og eneretslov, der gælder for televæsenet. Dette er forkert, loven gælder kun transmissionsnettet, som det også fremgår af teletekstudvalgets betænkning (Bet. 95, 1981). Den anden fejl er den antagelse, at eventuelle erstatningskrav i forbindelse med programmer under lokalradio og -tv-forsøgene skulle erholdes af Danmarks Radio.

Afslutningsvis bringer Erik Lund og Karen Siune en oversigt over nordiske betænkninger og udredninger, hvor offentlige initiativer til en mediepolitik er lagt frem. Det har ikke været mig muligt at gennemskue efter hvilke kriterier oversigten er sammenstillet, idet den ikke er nogen komplet

fortegnelse. Man savner således fx Radiokommissionens betænkning fra 1970, den Kulturpolitiske redegørelse fra 1969, lokalradio- og -tv-udvalgets "lille grønne" fra 1977 samt Danmedias første rapport fra 1980. Ikke fordi Danmedia kan betragtes som noget offentligt initiativ, men fordi man har været så flink at tage deres tredje rapport om reklame-tv med. I sin desorientering er man dårligt hjulpet med en henvisning til en større artikel af samme forfattere andetsteds.

Politica-nummeret er et prisværdigt initiativ i sin påpegning af det sammensatte problemkompleks, den nye medieudvikling består af, og navnlig i de to første artikler gives spændende indfaldsvinkler til en vurdering af såvel de langsigtede konsekvenser af denne udvikling, som denne udviklings benhårde industripolitiske baggrund. Samlet må man dog sige, at redaktionen med fordel kunne have gjort sin indflydelse gældende over for resten af bidragene, der ofte virker for løse i betrækket, hvilket ikke mindst er ærgerligt, fordi både forbrugersynspunkterne og de juridiske problemer er særdeles afgørende i den udvikling, som nummeret samlet peger på behovet for styring af.

POLITICA. Tidsskrift for politisk videnskab. 13. årg. nr. 4, 1981.

Ole Prehn er seniorstipendiat ved Institut for sprog, kommunikation og kulturhistorie, Ålborg Universitetscenter.